

ČESKO

A

JAK

DÁL?

30 let svobody! A jak dál?

VEŘEJNÁ DISKUSE **UNIVERZITY KARLOVY** V PEVNOSTI POZNÁNÍ V OLOMOUCI

DISKUSNÍ PANEĽ. Hosté besedy v Pevnosti poznání v Olomouci.

Foto: Univerzita Karlova

Jak nás proměnil Listopad 1989? Co se nám za 30 let svobody povedlo a co ne?

Jak jsme na tom vlastně dnes? A co nás podle odborníků čeká v budoucnosti?

**UNIVERZITA
KARLOVA**

deník

Odborníci se studenty řešili v Olomouci naši minulost i budoucnost

BARBORA BUREŠOVÁ

Olomouc – Odborníci z vysokých škol, vědci, studenti i veřejnost debatovali počátkem listopadu v Pevnosti poznání v Olomouci. Diskusní platforma Univerzity Karlovy s názvem Česko! A jak dál? považuje za svůj cíl definovat zásadní problémy České republiky, které rezonují celou společností.

na úvod rektor Univerzity Karlovy Tomáš Zima.

Celá beseda se skládala ze čtyř diskusních panelů se třemi hosty, z nichž každý představoval jedno období našeho státu v porevoluční době. První tři po jednotlivých desetiletích a čtvrtý se věnoval dokonce budoucnosti.

Každé období vždy zahájilo promítání krátkého filmu, který připravili studenti Uni-

se kterou se setkávám od širší veřejnosti, je, že rozdělení bylo pro ně šok. Na druhé straně v československém exilu to téma bylo žhavé a diskutovalo se o něm neustále. Pro československou společnost to byla novinka, ale pro řadu politiků, lidí, kteří se vrátili z exilu a kteří hýbali veřejným míněním, to bylo téma, které leželo na stole,“ vyjádřil se rektor Univerzity Palackého Jaroslav Miller.

Nezapomnělo se ani na téma kuponové privatizace. „Jak rozdělit státní majetek – to byla tehdy základní otázka. Kuponová privatizace byla jednou z nejrozšířenějších metod, ale samozřejmě nebyla ideální. Bylo to však něco, co šlo udělat rychle a způsobem politicky průchodným. A zároveň způsobem, který kdyby se právně lépe ošetřil, především z hlediska té další fáze – ochrany menších akcionářů, tak by to možná bylo řešení, které by mělo v české paměti lepší zvuk, než dnes má,“ uvedl zástupce vedoucí Katedry politologie Masarykovy univerzity Lubomír Kopeček.

Z publika zazněla otázka, jak na toto období vzpomínají sami diskutující.

„Hodně se v těchto dnech a týdnech hovoří o roce 1989 a 17. listopadu, a mně v těch debatách hodně chybí to, co bylo předtím. A velmi ráda bych řekla, že ta doba byla velice nehostinná. To, jak rychle ta změna proběhla, bylo fantastické, protože ta společnost na ni vnitřně začala být připravená,“ odpověděla zvláštní zmocněnkyně pro styky s EU institucemi Jana Hybášková.

verzity Karlovy nebo Univerzity Palackého a zároveň vymysleli také tři dotazy pro diskutující. Po jejich zodpovězení následoval prostor pro otázky z publika.

1989 – 1999: ROZDĚLENÍ ČESKOSLOVENSKA A KUPONOVÁ PRIVATIZACE

V rámci devadesátých let se diskuse nevyhnula rozdělení Československa a zda bylo či nebylo unáhlené. „U rozdělení Československa byl velký rozdíl mezi očekáváním společnosti a realitou, protože o soužití Čechů a Slováků se za komunistického režimu nemluvalo. Většinová odpověď,

Foto: Univerzita Karlova

Ty se v rámci jednotlivých besed probírají v regionech napříč ČR, a tentokrát tomu tak bylo právě v Olomouci, tam i pod záštitou hejtmana Olomouckého kraje Ladislava Oklešťka a náměstka olomouckého primátora pro oblast školství Karla Konečného.

„Jsem velmi rád, že jsme společně s rektorem olomoucké univerzity uspořádali tuhle besedu. Projekt Česko! A jak dál? vznikl před necelým rokem na půdě Univerzity Karlovy, když jsme diskutovali, jak univerzity mohou probírat různé otázky, které zasahují život každého z nás nebo většinu populace,“ řekl

ČO JE PROJEKT ČESKO! A JAK DÁL?

Projekt pořádá Univerzita Karlova jako diskusní platformu, která má za cíl definovat zásadní celospolečenská témata, problémy a výzvy naší společnosti a země. Do debaty chce univerzita zapojit své renomované vědce a odborníky, ale také osobnosti z řad odborné veřejnosti, politiky a běžné občany.

„Na univerzitě máme řadu špičkových vědců a odborníků – právníků, ekonomů, matematiků, geologů, lékařů, sportovců, sociologů, přírodovědců a mnohých dalších. Chceme nabídnout pomoc a zapojit je do řešení problémů, které naši společnost a zemi trápí. Mým cílem je formulovat cestu a návrhy, jak v jednotlivých problémech postupovat dál a jak je řešit. To by měl být hlavní výsledek diskusí, které povedeme napříč tématy i regiony,“ uvedl rektor Univerzity Karlovy Prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc., MBA.

Ke každému tématu se nejprve vede diskuse zástupců Univerzity Karlovy a předních odborníků u kulatého stolu. Následně proběhne veřejná diskuse v regionu, který je s vybraným problémem spojován.

2000 – 2009: ZAČÁTKY V EVROPSKÉ UNII

Období po roce 2000 přineslo do diskuse téma vstupu do Evropské unie. „Byl to historický proces, který se do určité míry řídit nedal, ale na druhé straně tam bylo ohromné množství vkladu a musím říct, že celý státní systém, vědom si cíle, pracoval mimořádně silně a kooperativně,“ zmínil bývalý premiér Vladimír Špidla.

Vstupu do EU se týkaly i některé otázky z publika. „Myslím si, že by bylo relevantní podívat se, jak jsme mohli lépe využít první období našeho členství a potenciál, který Česká republika měla. První dekáda ukázala, že ČR nebyla na integraci do unie připravena. Co v tuto chvíli vidíme, to příznivé pole pro populistické a nacionalistické politické síly, je svým způsobem důsledkem toho, že jsme nebyli připraveni, že dnes nevyužíváme ten potenciál, který ČR měla,“ zmínil v rámci své odpovědi bývalý člen Evropského parlamentu Pavel Telička.

Česko! A jak dál?

Další z otázek se dotkla tématu, co se mohlo v těchto letech udělat lépe a z čeho bychom se měli poučit.

„Za jeden z nejdůležitějších momentů považuji nezvládnutý konec předsednictví společně s vyjednáváním o radaru, byť nakonec ho odpískala americká strana, tak tehdejší přístup byl z mého pohledu populistický a diktovaný krátkodobými zájmy. Dále si myslím, že se tehdy dělo to samé, jako v současných letech – že na vrcholu ekonomické konjunktury se ty roky v podstatě promrhaly a podílely se na tom všechny strany. Plus také stoupající korupce,“ odpověděl novinář Jindřich Šídlo.

2010 – 2019: JE NAŠE SPOLEČNOST ROZDĚLENÁ?

V souvislosti s posledními deseti lety se hovořilo o tom, zda je společnost rozdělována politickými či veřejně známými osobami. „Pouhý fakt, že je rozdělená společnost, není žádnou tragédií, ale pokud ji rozděluje nenávisť, tak je to vážný problém, se kterým si

zatím, zdá se, nevíme rady. Příčin je celá řada a samozřejmě, že se na nich podílejí v první řadě ti, které považujeme za politické reprezentanty. Náš současný pan prezident téměř při každém svém vystoupení tu nenávisť dál šíří. Ale není to jediná příčina toho nenávislného rozdělení společnosti. Máme čtvrt milionu bezdomovců, 900 tisíc lidí v exekuci a ve společnosti jsou velké rozdíly,“ sdělil předseda Ústavního soudu ČR Pavel Rychetský.

Řešilo se také, jestli mohlo Česko udělat více pro ekonomický rozvoj. „My jsme trochu postiženi fenoménem, že ekonomika musí pořád růst. Ale ve prospěch koho roste? Růst neznamená, že bude celá společnost bohatnout. Trochu se bojím, abychom nedopadli tak, že se z evropské demokracie staneme něčím, co pracovně nazývám demokracií asijského typu – to jsou země, které ve skutečnosti příliš demokratické nejsou, je to přinejmenším ne-liberální demokracie nebo něco horšího,“ uvedl Tomáš Lebeda, vedoucí Katedry politologie

a evropských studií na Filozofické fakultě Univerzity Palackého.

Zabrousilo se i k tématu médií a dezinformací. „Velký prostor ve veřejném dění a ovlivňování lidí má lež. Zažíváme vzestup v uvozovkách médií, které se lži operují velmi zručně, a nám to, zdá se, vůbec nevadí – můžu vzít v potaz třeba Parlamentní listy, které se rády chlubí vysokou čteností,“ zmínila moderátorka České televize Nora Fridrichová.

CO NÁS ČEKÁ PO ROCE 2020?

Poslední část debaty byla věnována budoucnosti a řešilo se třeba, zda je klimatická krize pro Česko reálnou hrozbou.

„Klimatická krize je určitě hrozbou reálnou a nemělo by se opomíjet, když se podíváme například na to, že hoří deštné pralesy. Je to skutečně něco, čeho bychom se měli bát a co bychom měli řešit,“ řekla panelistka Ester-Marietta Sidibé, studentka žurnalistiky na Karlově univerzitě.

Otázka z publika na rektora Univerzity Karlovy Tomáše Zi-

mu směřovala k tématu, kam by se měla ubírat budoucnost českých univerzit. „Univerzity mají dvě role – vzdělávat a bádát. Teď přichází ta třetí role, o které mluvíme i s kolegy v Evropě, která znamená komunikovat s veřejností. To znamená vést diskuzi s lidmi mimo naši komunitu a setkávat se s lidmi při besedách,“ zmínil ve své odpovědi.

Hovořilo se také o tom, zda se univerzity přizpůsobují dnešní mladé generaci, která je jiná než ta předchozí. Nechybělo ani téma sociálních sítí a fenoménu Youtube. „Snažím se nejen bavit ale i přinášet nosné informace. Musím ale uznat, že lidí, kteří si uvědomují svůj vliv a přesah, není na Youtube ani polovina. Což je velmi smutná realita, vzhledem k tomu, že na skupinu dětí až dospívajících ve věku od 8 do 16 až 17 let je ten vliv obrovský,“ uvedl youtuber Lukáš Fritscher a dodal, že doufá, že v následující dekádě bude víc lidí, kteří tento vliv nebudou využívat jen v reklamní činnosti, ale právě i k šíření nosných informací.

POLITOLOG **TOMÁŠ LEBEDA** ŘÍKÁ V ROZHOVORU:

Zacílení na ekonomický růst ještě víc rozděluje bohaté a chudé

BARBORA BUREŠOVÁ

Olomouc – Období let 2010 až 2019 v diskusi Česko! s podtitulem 30 let svobody! A jak dál? v Olomouci zastupoval také Tomáš Lebeda, vedoucí katedry politologie na Univerzitě Palackého. Při diskusi zmínil, že se obává ohrožení demokracie v Česku kvůli nárůstu populismu a že snahy o stálý ekonomický růst mají i stinné stránky. To potvrdil i v rozhovoru pro Deník.

Co považujete za největší přínos diskuse 30 let svobody! A jak dál?

Diskuse jako taková je vždy přínosem. Je dobré, že na univerzitní platformě se otevírají i společenská témata. Někdy se mi zdá, že univerzity jsou až příliš zahleděny pouze do vý-

zkumu a vzdělávání a tuto svoji třetí roli trochu opomíjí.

V debatě jste hovořil o období let 2010 až 2019. Co je podle vás pro tuto dekádu zásadním momentem, co je pro ni charakteristické?

Je to jednoznačně nástup populismu a rozpad tradičních stran v České republice, to je podle mě zásadní.

Zmínil jste, že ekonomický růst může s sebou nést nebezpečí. V čem ho spatřujete?

Ani ne tak samotný ekonomický růst, ale celkově zacílení pouze a jenom na ekonomický růst – právě takový, ze

kterého potom nemusí mít užitek celá společnost, ale který ještě více rozděluje bohaté a chudé. A nejen jednotlivce, ale i regiony. Takovýto ekonomický růst podle mě zdravý není. Měli bychom usilovat o jiný typ ekonomického růstu – takového, ze kterého si ta pozitiva vezme co největší část společnosti a který povede spíše ke snižování našich sociálních rozdílů, než naopak k jejich zvyšování.

Je podle vás dnešní společnost rozdělená? Rozdě-

lená nepochybně je. Trochu se asi nemůžeme shodnout v tom, co je primárním dělicím kritériem, protože jednotlivých znaků máme celou řadu. Ale to, co společnost primárně rozděluje, přesně neznáme, a tady si myslím, že je prostor pro seriózní výzkum.

Myslíte si, že je demokracie tak jak ji známe, do budoucna v ohrožení?

Jak už jsem v diskusi říkal, já se o demokracii obávám. Na druhou stranu jsem známý jako skeptik, takže třeba to nebude tak hrozná. Ale nárůst populismu vždycky demokracii ohrožuje, takže vzhledem ke skutečnosti, že v posledních letech tento nárůst zaznamenáváme, já osobně o demokracii obávám.

Foto: Deník/archiv

Česko! A jak dál?

OBRAZEM: V Pevnosti se řešila

Jak nás proměnil Listopad 1989? Co se nám od té doby podařilo a co už méně? Jak jsme na tom dnes a co nás čeká v blízké budoucnosti? Právě na tyto otázky hledali odpovědi odborníci z vysokých škol, vědci, studenti i veřejnost v Pevnosti poznání v Olomouci. Diskusní platforma Univerzity Karlovy s názvem Česko! A jak dál? se snaží definovat problémy, které rezonují společností, ty se pak v rámci jednotlivých diskusí probírají v regionech napříč ČR.

Česko! A jak dál?

situace 30 let po listopadu 1989

JAK TO BYLO A JAK TO BUDE? K diskusi nad problémy minulosti, dneška i budoucnosti se v Olomouci začátkem listopadu sešli přední akademičtí odborníci, hosté z dalších oborů, studenti a také zástupci tamní veřejnosti.

Snímky na dvoustraně: Univerzita Karlova

Česká demokracie je tak silná, jak vzdělaná je česká společnost

LUBOŠ PALATA

Sedmnáctý listopad byl významné datum českých dějin už mnoho desetiletí před 17. listopadem 1989. Byl to 17. listopad 1939, který se stal jedním z nejtragičtějších dnů nacistické okupace. Dnem brutální pomsty na českých studentech, kteří ani po mnoha měsících od obsazení Čech a Moravy a nastolení hitlerovského režimu nepřestali dávat najevo svůj vzdor proti okupantům, a byli proto vybráni za cíl exemplární nacistického msty.

Čeští studentští vůdci byli popraveni, tisíce studentů bylo uvězněno v koncentračních táborech, české vysoké školy byly až do konce války uzavřeny. Nebyla to náhoda, byl to od nacistického okupačního režimu přesně cílený úder českému národu, který mu měl vzít to nejdůležitější.

I komunistická totalita, která přišla po pouhých několika letech omezené svobody poválečné „třetí republiky“, na prvním místě zaútočila na studenty, na akademické svobody, na právo na skutečné svobodné vzdělání. Byli to ostatně studenti, kteří jediní se ve dnech únorového komunistického puče odhodlali otevřeně vystoupit proti nastupující totalitě. A svým pochodem na Pražský hrad prokázali odvahu, kterou zbytek demokraticky smýšlející části národa neprokázal.

Vzdělání se stalo za komunistické diktatury privilegiem, které režim poskytoval ne podle dispozic a kvality, ale na základě loajality, třídního původu a oddanosti totalitě. A to šlo ještě o vzdělání poplatné komunistické ideologii, která mnohdy byla schopna hlásat a ve výuce prosazovat bludy, které neměly s realitou a vě-

deckým poznáním nic společného.

STUDENTSKÝ 17. LISTOPAD 1989

Bylo to ale opět akademické prostředí univerzit a vysokých škol, kde už na začátku šedesátých let začaly opět bujet výhonky svobody, kritického

stiženější. Režim opět vzdělání zneužil pro totální ovládnutí společnosti, mstil se svým odpůrcům, a to opět dokonce i na jejich dětech, zdevastoval akademické prostředí, především humanitní vědy, tak jako snad žádnou jinou další oblast života společnosti. Přesto studenty opět neuhlí-

století pomohlo zvítězit ideálům demokracie a svobody, se nestal „český národní program“. Ale cosi zbytného, na co náš stát dává prostředky, až když mu něco zbude. Učitelé ani profesori nejsou elitou společnosti, kvalita vzdělání není prvotním cílem státu, ministr školství není zásadní

myšlení a úvah o jiné, lidštější podobě společnosti, odlišné od té, která byla v Československu po roce 1948 nastolena.

Pražské jaro bylo opět především hnutím českých intelektuálů, studentů. České, československé sny o svobodě, symbolizované názvem Pražské jaro, ukončilo tragické léto v podobě okupace vojsky Varšavské smlouvy. A studenti byli opět těmi nejvytrvalejšími, kdo kladli odpor a prostřední univerzit bylo nastupující normalizací tím nejpo-

dal a byli to opět oni, opět 17. listopadu, kdo se v roce 1989 postaral o zásadní zlom, po němž přišel rychlý pád totality.

SLABÉ VZDĚLÁNÍ, SLABÁ DEMOKRACIE

Po třiceti dalších letech je třeba konstatovat, že nová demokracie a svoboda zůstala studentům, univerzitám a vzdělání vůbec hodně dlužna. Ze vzdělání, které už v 19. století zachránilo Čechy jako národ a prostřednictvím studentů několikrát za poslední

politickou veličinou a i lidé v čele státu mají dnes velmi daleko k představě skutečného intelektuála a vzdělance, jakým byl univerzitní profesor Tomáš Garrigue Masaryk.

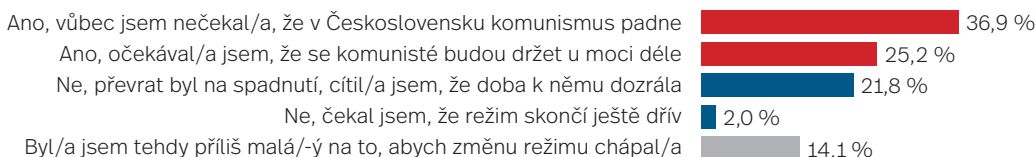
Naše demokracie, naše svoboda, naše místo ve vyspělé Evropě budou tak pevné, jak vzdělaná bude naše česká společnost. Po třiceti letech od 17. listopadu 1989 je na čase si tuto základní podmínku úspěchu české společnosti v 21. století uvědomit. A začít ji konečně naplňovat.

Jak vidí Češi listopad 1989

ALEŠ VOJÍŘ, JAKUB RUSEK

Tak **rychlou změnu** režimu, ke které po 17. listopadu 1989 došlo v tehdejším Československu, účastníci velké ankety Deníku **nečekali**.

Překvapilo vás, že se v listopadu 1989 tak rychle změnil režim?

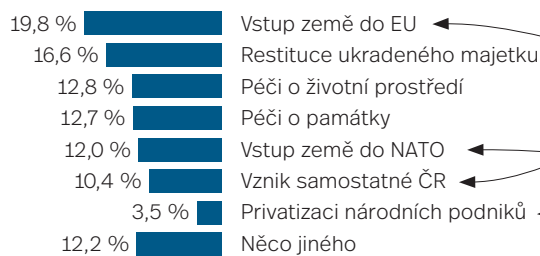

Pamětníci, tedy respondenti ve věku 35 a více let, považují za

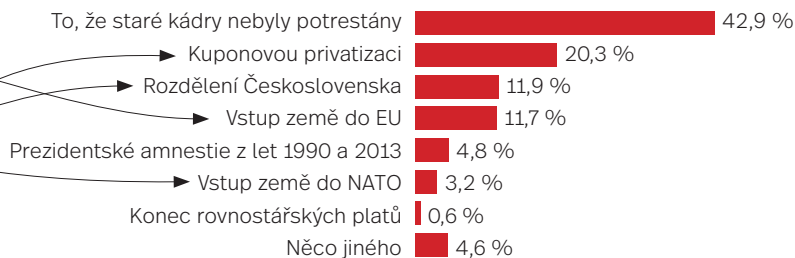
nejlepší porevoluční počin vstup země do Evropské unie, za **nejhorší**

pak fakt, že staré kádry nebyly potrestány a dostaly se k moci a penězům.

Co považujete za nejlepší počin, ke kterému došlo po roce 1989?

Co považujete za největší chybu, ke které došlo po roce 1989?

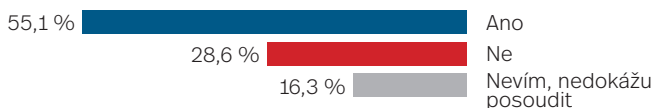

Všichni zúčastnění čtenáři, tedy jak pamětníci, tak lidé do 35 let, **považují za chybu**,

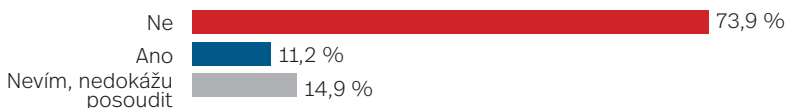
že komunistická strana nebyla postavena mimo zákon

a že bývalí spolupracovníci StB mají možnost vykonávat vysoké státní funkce.

Měla se po revoluci komunistická strana postavit mimo zákon?

Je správné, že bývalí spolupracovníci StB mají možnost vykonávat vysoké funkce?

Česko! A jak dál?

REKTOR UNIVERZITY KARLOVY **TOMÁŠ ZIMA** V ROZHOVORU PŘIPOMÍNÁ:

Nenechme se svobodou rozdělovat. Je důležité hledat to, co nás spojuje

Rektor Univerzity Karlovy Tomáš Zima poskytl rozhovor pro speciální přílohu Deníku 30 let svobody! A jak dál? „Máme velké štěstí a žijeme ve svobodné, úspěšné a bohaté zemi,“ připomněl v něm.

Pane rektore, do diskusního projektu Univerzity Karlovy Česko! A jak dál? jste zařadili téma 30 let svobody. Proč?

Letos slavíme třicáté výročí sametové revoluce a je podle mě důležité připomenout si a diskutovat o tom, co se za tři dekady demokracie a svobody povedlo, a co ne. Lis-topad 1989 změnil od základů životy nás všech, máme velké štěstí a žijeme ve svobodné, úspěšné a bohaté zemi.

Všechno není ale jen růžové, řada lidí kolem nás má spoustu problémů, statisíce občanů se propadly do dlouhých pastí, mladým lidem se nedostává bydlení, pro mnohé lidi je doba příliš dynamická a nejistá.

Jsou před námi také vážné výzvy, spojené s problémy se suchem a klimatickou změnou. O tom všem je nutné mluvit a snažit se v dialogu nacházet řešení, jak se s těmito věcmi dál vypořádat.

Do diskuse v Olomouci jste zapojili dvanáct řečníků, to musel být hodně pestrý pohled?

Ano, a právě díky různým pohledům a názorům může být debata opravdu kvalitní. Vážím si toho, že se do diskuse zapojili takové osobnosti, jako

Jsem za třicet let svobody vděčný, za všechny příležitosti, které nám demokratický svět nabízí. Demokracie není navždy daná a trvalá hodnota, když se o ni nebudeme společně starat a rozvíjet ji, tak v dobrém stavu nebude.

je předseda Ústavního soudu ČR Pavel Rychetský, bývalý předseda vlády Vladimír Špidla, profesor Lubomír Kopeček z Masarykovy univerzity nebo třeba členka stávkového výboru Filosofické fakulty Jana Hybášková. Svůj pohled ale představili také novináři Jindřich Šídlo a Nora Fridrichová a velký prostor jsme dali hlasu studentů a studentek z Univerzity Karlovy i z Univerzity Palackého, která s námi diskusi pořádala.

Jak vy osobně vzpomínáte na 17. listopad 1989? Jak jste ho prožíval?

Byl jsem student šestého ročníku medicíny, připravoval jsem se na státnice. Dne 17. listopadu jsem se účastnil spolu s ostatními studenty protestního shromáždění na

pražském Albertově. Nikdo z nás tehdy netušil, že právě tam začíná sametová revoluce a že jen za několik málo týdnů bude Václav Havel prezidentem...

Jak vnímáte odkaz sametové revoluce třicet let poté?

Jsem za třicet let svobody vděčný, za všechny příležitosti, které nám demokratický svět nabízí. Je důležité uvědomit si, že společně se svobodou jsme získali i odpovědnost. Demokracie není navždy daná a trvalá hodnota, když se o ni nebudeme společně starat a rozvíjet ji, tak v dobrém stavu nebude. Také bych si přál, abychom se svobodou nenechali rozdělovat a více hledali to, co nás spojuje.

Projekt Česko! A jak dál? bude pokračovat i příští rok. Jaká témata chystáte?

Další diskuse bude zřejmě příští rok v lednu, nyní pracujeme na přípravě témat. Mezi zvažovanými je například zdraví a stárnutí či udržitelný rozvoj. Rádi bychom také zařadili téma, která si vyberou sami občané. Foto: Univerzita Karlova

Váš názor nás zajímá. Podělte se o něj na e-mailové adrese: cesko@cuni.cz